

การวิเคราะห์หลักการครองคนตามแนวทางพุทธจริยศาสตร์*

Analytic the Principle of Person Governer in Buddhist Ethics

พระมหานพดล นวตลปญโญ (ยมสิดำ)

Phra Maha Noppadon Nawatalapanyo (Yomsidam)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: noppadon_51@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางพุทธจริยศาสตร์ 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองคน 3) เพื่อวิเคราะห์หลักการครองคนตามแนวทางพุทธจริยศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า พุทธจริยศาสตร์เป็นหลักธรรมแห่งการประพฤติปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสสอนไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้น ท่ามกลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะเข้าถึงได้เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยหลักทั่วไปของพุทธจริยศาสตร์คือการงดเว้นจากสิ่งชั่ว และมุ่งกระทำแต่สิ่งที่ดีงาม ทางกาย วาจาและใจ เพื่อเข้าถึงจิตใจที่บริสุทธิ์จัดกิเลสที่เข้ามาในจิตใจได้อย่างเด็ดขาด เพื่อมุ่งสู่มรรคผล และนิพพานหลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองคนมี 2 อย่างคือ 1. สังคหวัตถุ หมายถึง เรื่องที่จะสงเคราะห์กัน คุณเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ทำให้เกิดความสามัคคีปรองดองรักใคร่กันในหมู่คณะ สังคมและประเทศชาติบ้านเมือง เพราะว่าถ้าในสถานที่ใดมีการให้การเสียสละ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันการดูแลห่วงใย ปรารภณา ความยุติธรรม และความรับผิดชอบความจริงใจ ความซื่อสัตย์ความยุติธรรมและความมีประชาธิปไตย มีการประพฤติปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและประโยชน์ผู้อื่นไม่เห็นแก่ตัวมี 4 อย่างคือ ทาน ปิยวาจา สมานัตตตา อตถจริยา 2.พรหมวิหาร เป็นธรรมะอันเป็นที่อยู่ของพรหม มี 4 อย่างคือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

คำสำคัญ: การครองตน, พระพุทธศาสนา

* Received 14 January 2017; Revised 8 December 2017; Accepted 15 January 2018

Abstract

The objectives of this research paper are: 1) to study the concepts and theories in Buddhist ethics 2) to study the principles of Buddhist ethics in governing people; 3) to analyze the principles of possessing people according to Buddhist ethics The results showed that Buddhist ethics is the principle of practice as taught by the Buddha as a standard of human conduct from the beginning, middle, and high ground, so that human beings can lead a good life according to the ideals that humans can reach. Being a perfect human being, the general principle of Buddhist ethics is abstinence from evil. and focusing on doing good things physically, verbally and mentally in order to reach a pure mind and decisively eliminate defilements that enter the mind in order to achieve results and nirvana, the Buddhist ethics of ruling people, there are 2 things: You are the anchor of other people's hearts to create unity and love for one another in the group. society and nation because if in any place there is a sacrifice sharing generosity There is mutual support, caring, desire, justice and sincere responsibility. Integrity, Justice and Democracy There are 4 types of practices that are beneficial to oneself and for the benefit of others, namely: dana, piyavaca, samanatta, atthacariya 2. Brahma Vihara is the dharma which is the dwelling place of Brahma; there are 4 types: mercy, compassion, mutita, and upekkha.

Keywords: Person Governerin, Buddhism

บทนำ

พุทธปรัชญา เป็นสิ่งที่มนุษย์นำไปใช้เพื่อมนุษย์โดย เป็นปรัชญาที่มุ่งเน้นไปที่ตัวมนุษย์ เชื่อและให้ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคนว่ามีความสามารถในการพัฒนาตนเองเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าฟ้ามหากษัตริย์พ่อค้า เสนาบดีหรือคนอยากจนเมื่อเข้ามาบวชพระพุทธศาสนาแล้ว ทุกคนเท่าเทียมกันหมดดังพุทธพจน์ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสกับภิกษุทั้งหลายในมหาสุปนิสูตร (อง.ปญจก. (ไทย) 22/196/335-337) ถึงความผิดครั้งสำคัญของพระองค์ก่อนตรัสรู้ใน ข้อที่ 4 ว่า ภิกษุทั้งหลาย นก 4 เหล่ามีสีต่างๆ กันบินมาจากทิศทั้ง 4 ตกลงแทบเท้าของตลาคต อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ก่อนจะตรัสรู้ยังไม่ได้ตรัสรู้ยังเป็นโพธิสัตว์อยู่แล้วกลับกลายเป็นสีขาว ทุกตัว นี่เป็นมหาสุปนิประการที่ 4 ปรากฏแก่ตลาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ก่อนจะตรัสรู้ยังไม่ได้ตรัสรู้ยังเป็นโพธิสัตว์อยู่ แล้วพระพุทธองค์ก็ทรงแสดงข้อความนั้นให้เหล่าภิกษุทั้งหลายได้ เข้าใจว่า มหาสุปนิข้อที่ 4 นี้ปรากฏเป็นนิมิตให้ทราบว่า วรรณะทั้ง 4 นี้คือ กษัตริย์พราหมณ์

แพศย์ศุทร ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้วทำให้แจ้งซึ่งวิมุตติอันยอดเยี่ยม

พระพุทธพจน์ที่พุทธองค์ตรัสในมหาสุปนิสสูตร แสดงให้เห็นถึงจุดยืนหรือจุดมุ่งหมายของพุทธปรัชญาที่มุ่งจะพัฒนาที่ตัวของมนุษย์เพราะเชื่อมั่นว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถในตัวเท่าเทียมกันทุกคนแนวความคิดเรื่องมนุษย์นี้จัดเป็นความคิดสำคัญอย่างหนึ่งในปรัชญาทั้งปรัชญาตะวันตก และ ปรัชญาตะวันออกได้พยายามตอบคำถามเกี่ยวกับมนุษย์ในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับปัญหาว่า มนุษย์เกิดขึ้นในโลกตั้งแต่เมื่อไรนั้น พุทธปรัชญามีทรรศนะว่าไม่อาจสาวหาที่สุดเบื้องต้นแห่งการเกิดขึ้นในโลกของมนุษย์ได้แม้ในอัครคัมภีร์ (ที.ปา.(ไทย) 11/119-127/88-94) ที่กล่าวว่ามนุษย์กลุ่มแรกในโลกจุติมาจากอาภัสสรพรหมก็ได้หมายความว่านั่นเป็นการเริ่มเกิดขึ้นในโลกเป็นครั้งแรกของมนุษย์เพราะข้อความในพระสูตรดังกล่าวก็ได้บ่งชัดอยู่ว่า มนุษย์จุติมาจากอาภัสสรพรหมไม่ได้หมายความว่าจุติมนุษย์ก็เริ่มมีขึ้นมาจากความว่างเปล่าถ้าสาวต่อไปว่าอาภัสสรพรหมมาจากไหนก็อาจได้คำตอบว่าอาภัสสรพรหมที่กลับกลายมาเป็นมนุษย์กลุ่มแรกในโลกยุคนั้นก็มาจากพรหมประเภทอื่น หรือมาจากทรรณะการเกิดขึ้นมาในโลกยุคแรกๆ ของมนุษย์ในพุทธปรัชญาและได้มีพัฒนาการเรื่อยมาจนเป็นมนุษย์เต็มตัวคือ มีเพศมีความรู้สึกที่เกิดขึ้นมาจากตัณหาราคะที่ทำให้เกิดความกำหนดต่อเพศตรงข้าม ต่อมาก็ได้เสพสมกันจนเกิดมีลูกมีหลานมาถึงปัจจุบัน ทรรณะของพุทธปรัชญาเป็นปรัชญาที่เชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นมาโดยมีเหตุมีปัจจัยทำให้เกิดขึ้น ไม่ได้เชื่ออย่างที่ปรัชญาประเภทเทวนิยมเชื่อคือเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นมาโดยมีพระเจ้าหรือพระเจ้าเป็นผู้สร้างขึ้นมารวมทั้งการเกิดขึ้นของมนุษย์พุทธปรัชญาได้บอกไว้อย่างชัดเจนว่า มนุษย์เกิดขึ้นมาจากมนุษย์คือมีบิดา มารดาเป็นแดนเกิด อาศัยธาตุทั้ง 4 ดิน น้ำ ลม ไฟ ประกอบกันขึ้นมาเป็นสัมภวธาตุ (เดือน คำดี, 2534)

มนุษย์เกิดขึ้นมามีชีวิตแล้วจุดหมายของชีวิตมนุษย์คืออะไร และมนุษย์จะทำอะไรโดยวิธีใดเพื่อให้ไปถึงจุดหมายของชีวิตให้ได้ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าพุทธปรัชญาเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นมาได้ด้วยเหตุด้วยปัจจัย เมื่อมนุษย์ตั้งเป้าหมายของชีวิตไว้แล้ว จึงเป็นหน้าที่ของตัวมนุษย์นั้นแหละที่จะเป็นผู้สร้างเหตุสร้างปัจจัยขึ้นมาเพื่อที่จะไปให้ถึงจุดหมายนั้น แต่ด้วยเหตุที่วามมนุษย์ไม่ได้มีคนเดียวในโลกจึงต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนรอบข้างอีกมากมาย จนกลายเป็นสังคมตั้งแต่สังคมเล็กๆอย่างครอบครัว เป็นชุมชน เป็นตำบล จังหวัดจนถึงสังคมขนาดใหญ่ระดับประเทศหรือระดับโลก มนุษย์คนหนึ่งจึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติทั้งต่อตนเองและคนรอบข้างในสังคม จึงเป็นเรื่องยากมากที่มนุษย์จะเดินทางไปถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิต คือการพ้นไปจากความทุกข์เพราะอุปสรรคสำคัญที่จะทำให้มนุษย์ไปไม่ถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิตคือกิเลสตัณหานั่นเอง แม้พุทธปรัชญาจะยอมรับว่า จริยธรรมหรือหลักความประพฤติเพื่อละการทำชั่วเลวอกกระทำแต่กรรมดีนั้น เป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนควรปฏิบัติให้ได้แต่พระพุทธองค์ยังทรงแสดงถึงหลักคุณธรรมที่บุคคลควรปฏิบัติต่อกันในสังคม การปฏิบัติตามหลัก

จริยธรรมสังคมก็คือ การปฏิบัติธรรมหรือหน้าที่ที่เหมาะสมแก่ฐานะของตนในสังคม ฐานะนี้อาจเป็นฐานะทางสังคมธรรมดา เช่น พ่อแม่ ญาติครูอาจารย์หรือจะเป็นฐานะทางการปกครองซึ่งเป็นสังคมในแง่กฎหมาย เช่น เป็นผู้มนุษย์อีกต่อหนึ่ง (สุนทรณ รังสี, 2550) ปกครองเป็นผู้ได้ปกครอง ธรรมเพื่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมนั้น พระพุทธองค์ได้ตรัสเกี่ยวกับธรรมเป็นเครื่องครองคน คือ สังคหวัตถุ 4 เป็นการยึดหลักสิทธิและหน้าที่ตามพันธกรณีของสังคมเมื่อนุชนัยทุกคนในสังคมประพฤติปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างดีแล้ว สังคมก็จะมีแต่ความสุขสงบสุข

เมื่อกลับมามองดูสังคมไทยในปัจจุบันนี้มีความเจริญความทันสมัยด้วยเทคโนโลยีและความสะดวกสบายไปด้วยเครื่องอำนวยความสะดวกที่เป็นวิวัฒนาการของเทคโนโลยีสมัยใหม่ดังกล่าวแล้ว ทำให้มนุษย์เกิดความความสะดวกสบายจนแทบไม่ได้ออกแรงทำอะไรมากในการทำงาน แต่ในทางตรงกันข้ามในด้านจิตใจกลับไม่มีการพัฒนาตามไปด้วย จิตใจของของคนในสังคมไทยตกอยู่ภายใต้อำนาจของกิเลส มากขึ้นๆ ทุกวันลุ่มหลงในวัตถุสิ่งของเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้ได้สิ่งเหล่านั้นมาจึงทำทุกอย่าง บางที่ยอมขายแม้แต่ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์กลายเป็นเปรตเป็นอสุรกายที่มีแต่หิวกระหายอยากตามอำนาจของกิเลส ทุจริตคดโกงในหน้าที่การงานที่ทำซึ่งเป็นหน้าที่ของตนเอง ที่แย่มากไปกว่านั้นคือไม่พยายามที่จะทำหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ที่ดีกลับทำตรงกันข้ามปล่อยจิตปล่อยใจไปตามอำนาจของกิเลส ซึ่งถือว่าเป็นการทรยศหักหลังตนเองอย่างร้ายแรงที่สุด เพราะการทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุดนั้นเท่ากับว่าได้พัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อให้เข้าถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ตามแนวทางของพุทธปรัชญา คือ พระนิพพาน นั่นเอง

ปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบันนี้เป็นปัญหาที่ต้องรีบแก้ไขให้หมดไปหรือน้อยก้ให้ปัญหานั้นเบาบางลงไป เพื่อให้การแก้ปัญหาของสังคมไทยได้ผลและมีประสิทธิภาพ จึงควรเริ่มแก้ปัญหาที่หน่วยย่อยของสังคมเป็นอันดับแรกนั่นคือแก้ที่ตัวปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนสังคม ถ้ากลไกของสังคมทุกส่วนทำหน้าที่ของตนเองได้สมบูรณ์ดีแล้วสังคมก็จะดีขึ้นมาเอง สิ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาของสังคมไทยได้นั้น ผู้วิจัยมองว่าต้องอาศัยหลักการแนวทางของพุทธปรัชญา เพราะเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับคนไทยมาเป็นเวลา 2,000 กว่าปีแล้วที่สำคัญคือคนในสังคมไทยส่วนมากเป็นชาวพุทธ หรือพุทธศาสนิกชน แต่ยังขาดความเข้าใจในหลักการและวิธีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ทั้งในตัวของผู้ที่คอยแนะนำสั่งสอนคือพระสงฆ์เองและผู้ฟัง คือ อุบาสกอุบาสิกา จึงทำให้การประพฤติปฏิบัติตามไม่ได้ผล จนทำให้ไม่มีใครอยากประพฤติปฏิบัติตาม คือ เริ่มที่จะไม่เชื่อมั่นไม่ศรัทธาในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาว่าถ้าปฏิบัติตามแล้วจะได้ผลจริงๆ จึงกลายเป็นปัญหา ที่ชาวพุทธทุกคนต้องช่วยกันแก้ไข โดยการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องพระสงฆ์ที่เป็นผู้ทำหน้าที่ประกาศศาสนาโดยตรง การวิจัยหลักธรรมเพื่อที่จะวิเคราะห์แยกแยะหลักธรรมเพื่อทำให้เป็น

เรื่องที่เข้าใจได้ง่ายแก่ผู้ที่สนใจจะศึกษาและนำไปปฏิบัตินั้นก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาการไม่ยอม

จากปัญหาและเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยหลักในการครองคน อันเป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่พึงปฏิบัติต่อกัน เพื่อให้บุคคลได้รู้และเข้าใจในการกระทำหน้าที่ของตนเอง เพื่อจะได้ดำเนินชีวิตร่วมในสังคมอย่างสงบสุขปฏิบัติธรรม ไม่สนใจธรรม ได้เข้าใจและอยากปฏิบัติตามเพราะรู้และเข้าใจจนเกิดความเชื่อมั่นในหลักธรรม จนกล้าที่จะปฏิบัติตาม จนเกิดผลของการปฏิบัติตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางพุทธจริยศาสตร์
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองคน
3. เพื่อวิเคราะห์หลักการครองคนตามแนวทางพุทธจริยศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์ข้อมูล จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สัมพันธ์ตรงกับหัวข้อที่ตั้งเอาไว้ให้มากที่สุด โดยแบ่งข้อมูลเอกสารที่ศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) จากคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พร้อมทั้งคัมภีร์อื่นๆทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

2) สืบหาข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากตำรา หนังสือ งานวิจัยเอกสาร วารสาร บทความ งานเขียนที่เกี่ยวข้องทั่วไป

2. เรียบเรียงและนำเสนอข้อมูล

- 1) เรียบเรียงข้อมูลที่ได้รับจากการวิเคราะห์
- 2) จัดระเบียบข้อมูลและเขียนวิทยานิพนธ์
- 3) ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลวิจัย
- 4) สรุปและนำเสนอ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักการครองคนตามแนวทางพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิต เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมินำมาวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยสามารถสรุปและนำเสนอแนะตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีทางพุทธจริยศาสตร์พุทธจริยศาสตร์ หมายถึง หลักธรรมแห่งการประพฤติปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้ผู้ต้น ผู้เบิกบาน จริยะ ความประพฤติกิริยาอาการที่ควรประพฤติศาสตร์เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้น ท่ามกลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะเข้าถึงได้เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีสติปัญญา มีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุด หลักพุทธจริยศาสตร์ เป็นหลักหรือแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ที่ทำให้ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามเกิดความสุขทั้งทางกายและใจ โดยหลักทั่วไปของพุทธจริยศาสตร์คือการงดเว้นจากสิ่งชั่ว และมุ่งกระทำแต่สิ่งที่ดีงาม ทางกาย วาจา ในเบื้องต้น และใจ ในระดับสูง เพื่อให้เกิดจิตใจที่บริสุทธิ์ ขจัดกิเลสที่เข้ามาในจิตใจได้อย่างเด็ดขาด เพื่อมุ่งสู่มรรคผล และนิพพาน (วศิน อินทสระ, 2549) หลักพุทธจริยศาสตร์เป็น จริยธรรมหรือพุทธจริยธรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงประพฤติปฏิบัติแล้วทรงสั่งสอนให้พุทธบริษัททำตาม พุทธจริยธรรมจึงเป็นแบบแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม และละเว้นจากความชั่ว เป็นการประพฤติปฏิบัติทางกาย วาจา และใจ เพื่อการเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดแห่งสังขารมรรค ที่มีระดับขั้น 3 ระดับ คือ ศีล 5 หรือ เบญจศีล เป็นพุทธจริยธรรมระดับต้น กุศลกรรมบถหรืออกุศลกรรมบถ 10 เป็นพุทธจริยธรรมระดับกลาง และมรรค 8 เป็นพุทธจริยธรรมระดับสูง หลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองเรือนระดับเบื้องต้น การครองเรือนหรือการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งทุกคนจะต้องรักษาศีลและประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นกุศล เพื่อให้เกิดความสุข และความสงบร่มเย็น สังคมก็ไม่มีปัญหาเกิดขึ้น มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ไม่ต้องมีความหวาดกลัวต่อภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น บุคคลที่จะรักษาวงศ์ตระกูลไว้ได้นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่จะเรียกได้ว่า รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์หรือหาเงินเป็นใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดีตั้งตัวสร้างหลักฐานได้และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง ด้วยอาศัยการประพฤติดีงามมีศีลเป็นที่ตั้ง ซึ่งเป็นหลักการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและการสร้างความรักความสามัคคีของคนในครอบครัว เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการหย่าร้างทางสังคม และทำให้ครอบครัวแตกแยกครอบครัวไม่สมบูรณ์ด้วยหลักฆราวาสธรรม 4 ต้องอาศัยการประพฤติทางกายวาจาและใจกล่าวคือการไม่ประพฤติผิดทางกาม การไม่เป็นชู้กับลูกเมียผู้อื่นทางวาจาการไม่พูดจาหยอกล้อหรือพูดส่อเสียดในอาการชู้สาว ทางใจการไม่คิดนอกใจรู้จักอดทนต่อตนเองที่เป็นหลักของ ศีล 5 และอกุศลกรรม 10 สาราณียธรรม เป็นการอุดช่องว่างทางอารมณ์ของคนภายในสังคมโดยอาศัยการประสานใจของกันและกันจนมีความรักความเข้าใจความเห็นใจ มีความจริงใจต่อกันตามหลักที่พระพุทธองค์ทรงใช้คำว่า พึงประพฤติธรรมให้เป็นสุจริตอย่าประพฤติธรรมให้เป็นทุจริตจากการเริ่มต้นด้วยเมตตาไมตรีมีปัญญาเป็นรูปธรรม สัมผัสได้ที่เป็นหลักพุทธจริยศาสตร์ที่สัมพันธ์กับศีล 5

หลักพุทธจริยศาสตร์ทศ 6 เป็นการนำมาใช้สั่งสอนมนุษย์ทุกคนให้รู้จักหน้าที่ของตนในระดับเบื้องต้นที่สอดคล้องกับจารีตประเพณีทางสังคมที่สอนให้ประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ของตน หลักทศ 6 ทางพระพุทธศาสนาจึงสามารถสอนให้ทุกคนรู้จักหน้าที่คุณค่าของตนและ

ผู้อื่น เพื่อให้สังคมเกิดความสงบร่มเย็น หลักพุทธจริยศาสตร์สำหรับคนรอบข้างหรือบุคคลทั่วไป ที่ควรประพฤติปฏิบัติเพื่อให้คนในสังคมมีความรักใคร่ สัมปรมาสน์สามัคคีต่อกัน จะต้องยึดหลักของการรักษาศีล ที่เป็นพุทธจริยศาสตร์ระดับพื้นฐาน เพื่อให้สังคมสงบสุข และการประพฤติปฏิบัติตามกุศลกรรม 10 เพื่อความสุขแก่ตนและผู้อื่นหลักพุทธจริยศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินชีวิตของบุคคลทั่วไป เพื่อให้เกิดความสุขและความเจริญ เช่น สัมปยุตธรรม 7, สาราณียธรรม 6, สังคหวัตถุ 4 และทศ 6 หลักกุศลกรรม 10 เป็นการประพฤติปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ที่มีความละเอียดเพิ่มขึ้นด้วยการรักษาความดีทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพื่อให้เกิดความสุข การครองเรือนด้วยกุศลกรรม 10 จึงมีความสำคัญต่อผู้ครองเรือน เพื่อให้การดำเนินชีวิตในสังคมดำเนินไปด้วยดีการให้ความรัก ความเข้าใจต่อกันและกันในครอบครัว ระหว่างสามีภรรยาเป็นพื้นฐานสู่ความมั่นคงของการครองเรือน ด้วยความเชื่อต่อกันและกัน การมีความดีและประกอบความดีร่วมกัน มีการกระทำทางกาย วาจา และจิตใจที่ดีด้วยการอาศัยปัญญาในการนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตคู่ด้วยความสุข เป็นรากฐานของการครองเรือนที่สมบูรณ์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักกุศลกรรม 10 หลักจักร 4 เป็นการช่วยให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีและคนรอบข้าง ด้วยการมีที่อยู่ที่เหมาะสม การคบเพื่อนที่ดีมีความรู้ยึดหลักการทำแต่สิ่งที่ดีในการดำเนินชีวิตตามหลักอกุศลกรรม 10 หรือกุศลกรรม 10 เพื่อให้ดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข สังคหวัตถุ 4 สามารถทำให้นุชนมีความรักใคร่สามัคคีกันในทุกหมู่คณะหรือสังคม ชุมชน มีการพึ่งพาอาศัยกันตั้งแต่สถาบันเล็กสุดของสังคมคือสถาบันครอบครัว จนถึงใหญ่สุดของสังคมคือสถาบันชาติบุคคลจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้นต้องเป็นคนที่มีความสัมพันธ์ดีที่มีความประพฤติเรียบร้อยดีงามมีศีลธรรม จริยธรรมประจำใจ ที่มีความละเอียดยิ่งขึ้นไป หลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองเรือนระดับกลาง มีความประพฤติตนดีแสวงหาแต่สิ่งที่ดีงามมาใส่ตน การประพฤติดีด้วยกาย วาจา และใจ ที่มีความละเอียดยิ่งขึ้นไป ด้วยยึดความมีความรัก ความเชื่อ และการประพฤติปฏิบัติที่ดีทางกาย วาจา ใจ ที่ผู้ครองเรือนควรประพฤติปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ดังนี้กุศลกรรม 10 หลักสมชีวิธรรม 4 จักร 4 สังคหวัตถุ 4 เพื่อให้เกิดความสุขกับตนเองและทุกคนในครอบครัว

หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับสูง มรรค 8 เป็นหลักพุทธจริยศาสตร์ที่มุ่งให้ผู้ประพฤติปฏิบัติมีระดับจิตใจที่สูงขึ้นเพื่อเข้าสู่ความหลุดพ้นด้วยการอาศัยการรักษาศีล การปฏิบัติสมาธิ และปัญญาตามลำดับที่สามารถรับรู้ความจริงของชีวิตหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตตามอริยสัจ 4 และยกระดับจิตใจของตนให้สูงยิ่งขึ้นไป หลักพุทธจริยศาสตร์สำหรับบิดามารดาต่อบุตรธิดา กล่าวคือบิดามารดา เป็นผู้มั่งมีอุปการคุณมาก เป็นบุคคลที่หาได้ยากมากอย่างหนึ่งในโลกนี้ด้วยการอบรมสั่งสอนและให้การอุปการะต่อบุตรธิดาให้มีความสุข มีความรักใคร่ หวังดีปรารถนาดีต่อบุตรธิดา โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ดูแลใส่ใจต่อบุตรธิดาเพื่อให้บุตรธิดาเติบโตขึ้นมาเป็นคนดีของสังคม สร้างชื่อเสียงให้แก่พ่อแม่และวงศ์ตระกูลที่ผู้เป็นบิดามารดาจะต้องมีความประพฤติที่ดีทั้งทางกาย วาจาและใจ ในระดับสูง ที่เปรียบเสมือน

พรหมของบุตรธิดา และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุตรได้ประพฤติปฏิบัติตาม การสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว ซึ่งการครองเรือนที่ดีจะต้องมีความรู้จักประกอบอาชีพและรู้จักเก็บรักษา และใช้จ่ายอย่างประหยัด มีการคบค้าสมาคมกับเพื่อนที่ดีจะต้องยึดหลักความดีเป็นที่ตั้งในการสร้างครอบครัวดังหลักธรรมในมรรค 8 คือ สัมมากัมมันตะ การงานชอบ และสัมมาอาชีวะ อาชีพชอบ หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักในการสร้างความมั่นคงในชีวิตของการครองเรือนด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยการมีความเอาใจใส่ต่อการงานและการทำงานด้วยความรักต่อการงานที่สุจริต ตามหลักสัมมากัมมันตะและสัมมาอาชีวะ และควรเพียรเอาใจใส่ ตรวจสอบดูแลอย่างดีตามสัมมาวายามะ เพียรชอบ หลักสปปุริสธรรม 7 ประการ เป็นหลักธรรมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและรู้จักวิธีการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ด้วยการยึดหลักการมีเหตุและผลในการประพฤติปฏิบัติและการดำเนินชีวิตตามมรรค 8 สัมมาทิฐิเป็นความเห็นชอบ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) การใช้ปัญญาในการใช้ชีวิตและการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องหลักพุทธจริยศาสตร์ระดับสูง จึงเป็นการประพฤติปฏิบัติด้วยกาย วาจา ใจ ซึ่งเป็นหลักแห่งการรักษาศีล และการยกระดับของจิตใจที่สามารถเข้าใจสัจจะธรรมด้วยการปฏิบัติสมาธิและปัญญาเพื่อยกระดับจิตใจที่อาศัยปัญญาในการนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดความสุขและมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาคือมรรคผลและนิพพาน หลักพุทธจริยศาสตร์ระดับสูง ได้แก่ มรรค 8, พรหมวิหาร 4, ทิฐุธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม 4, อิทธิบาท 4, และสปปุริสธรรม 7

2) หลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองคน หลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองคน 1. สังคหวัตถุ หมายถึง เรื่องที่จะสงเคราะห์กัน คุณเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้หลักการสงเคราะห์คือช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก คือสังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ดุจสลักยึดรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถและวิ่งแล่นไปได้มี 4 อย่าง คือ ทาน การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ปิยวาจาพูดจาน่ารัก น่านิยมนับถือ อตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ สมนัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้เช่น ไม่ถือตัว ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน 2.พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมะอันเป็นที่อยู่ของพรหมประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

3) วิเคราะห์หลักการครองคนตามแนวทางพุทธจริยศาสตร์ วิเคราะห์หลักธรรมในการครองคน คือ 1. สังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา สมนัตตตา อตถจริยา เป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคีปรองดองรักใคร่กันในหมู่คณะ สังคมและประเทศชาติบ้านเมือง เพราะว่าถ้าในสถานที่ใดมีการให้การเสียสละ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันการดูแลห่วงใย ประรณนา ความยุติธรรม และความรับผิดชอบความจริงใจ ความซื่อสัตย์ความยุติธรรม และความมีประชาธิปไตย มีการประพฤติปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและประโยชน์ผู้อื่นไม่เห็นแก่ตัว ดังนั้นในการจะพัฒนาตัวบุคคล องค์การสังคมหรือประเทศชาติต้องพัฒนาคนให้เข้าใจในการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ประการนี้จึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด 2.พรหมวิหารเป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม พ่อแม่ที่ดูแลลูกต้องใช้

หลักธรรมนี้ครูอาจารย์หัวหน้าต้องมีพรหมวิหารประจำใจ เหมาะสำหรับผู้ใหญ่ นักปกครองเมื่อเมตตาเป็นการทำให้ผู้อื่นยิ่งสุขขึ้น กรุณาเป็นการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้เขาพ้นทุกข์ที่มีอยู่ มุทิตาเป็นการพลอยยินดีเมื่อเขาได้ดีและอุเบกขา เมื่อเขาประสบสิ่งไม่ดีก็ไม่ซ้ำเติมเขา ให้วางใจเป็นกลาง โดยหลักธรรมพรหมวิหาร 4 จะนำพาให้การบริหารมีคุณธรรมดำเนินการปกครองด้วยความเป็นธรรม ทำให้สังคมมีสุขคุณธรรม 4 อย่างนี้ส่งเสริมการบริหารสนับสนุนการบริหารด้วยความเรียบร้อยสมประสงค์ในการที่ผู้บริหารจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นผู้บริหารจะต้องมีคุณธรรมในการประพฤติปฏิบัติด้วยเพื่อให้ผู้ตามเกิดความเลื่อมใสศรัทธาและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจการต่างๆ ด้วยดี

หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักการครองคน มีอยู่ 2 ส่วนคือ หลักธรรมที่ส่งเสริมหลักการครองคน คือ ขรवासธรรม 4 สัปบุริสธรรม 7 และหลักธรรมที่เป็นปฏิกิริยาต่อหลักการครองคน คือ อคติ 4

สรุป

พุทธจริยศาสตร์เป็นหลักธรรมแห่งการประพฤติปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสสอนไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้น ท่ามกลาง และระดับสูงเพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะเข้าถึงได้เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยหลักทั่วไปของพุทธจริยศาสตร์คือการงดเว้นจากสิ่งที่ชั่ว และมุ่งกระทำแต่สิ่งที่ดีงาม ทางกาย วาจาและใจ เพื่อเข้าถึงจิตใจที่บริสุทธิ์ซึ่งจิตกิเลสที่เข้ามาในจิตใจได้อย่างเด็ดขาดเพื่อมุ่งสู่มรรคผล และนิพพานหลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองคนมี 2 อย่างคือ 1. สังคหวัตถุ หมายถึง เรื่องที่จะสงเคราะห์กัน คุณเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ทำให้เกิดความสามัคคีปรองดองรักใคร่กันในหมู่คณะ สังคมและประเทศชาติบ้านเมือง เพราะว่าถ้าในสถานที่ใดมีการให้การเสียสละ การเอื้อเพื่อแบ่งปันกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันการดูแลห่วงใยปรารภณา ความยุติธรรม และความรับผิดชอบความจริงใจ ความซื่อสัตย์ความยุติธรรมและความมีประชาธิปไตย มีการประพฤติปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและประโยชน์ผู้อื่นไม่เห็นแก่ตัวมี 4 อย่างคือ ทาน ปิยวาจา สมานัตตตา อตถจริยา 2.พรหมวิหาร เป็นธรรมะอันเป็นที่อยู่ของพรหม มี 4 อย่างคือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

สังคหวัตถุ เป็นหลักธรรมภายนอกที่แสดงออกทางกาย วาจา โดยอาศัยพรหมวิหารเป็นธรรมขับเคลื่อนภายในใจ หลักธรรมทั้งสองนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยกันโดยสังคหวัตถุจะปรากฏขึ้นโดยไม่มีพรหมวิหาร ไม่ได้เพราะเมื่อสังคหวัตถุ ปรากฏขึ้นโดยปราศจากพรหมวิหาร ก็จะเป็นการครองคนที่ไม่สมบูรณ์แล้วจะทำให้อคติ 4 ที่เป็นปฏิกิริยาต่อธรรมทั้ง 2 นั้นปรากฏขึ้นได้

หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักการครองคน มีอยู่ 2 ส่วนคือ หลักธรรมที่ส่งเสริมหลักการครองคน คือ ขรवासธรรม 4, สัปบุริสธรรม 7 หลักธรรมที่เป็นปฏิกิริยาต่อหลักการ

ครองคน คือ อกติ 4

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีการจัดเรียงระบบข้อมูลจากหลายแหล่งที่มีความน่าเชื่อถือ โดยการนำเอาหลักการครองคน คือ พรหมวิหาร 4, สังคหวัตถุ 4 มาวิเคราะห์และในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะนำหลักการครองคนนี้ไปใช้ในชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ได้และเป็นคำตอบการแก้ปัญหาชีวิตได้ว่า อะไรควร อะไรไม่ควร อะไรดีอะไรไม่ดีเพื่อที่จะเดินไปสู่เป้าหมายชีวิตได้ถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การศึกษาวิเคราะห์หลักสุนทรียศาสตร์ในหลักการครองคน
- 2) การศึกษาเปรียบเทียบหลักการครองคนกับหลักการครองตนตามแนวพุทธจริยศาสตร์
- 3) การศึกษาหลักการครองคนที่มีอิทธิพลต่อสังคมปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- เดือน คำดี. (2543). พุทธปรัชญา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). ธรรมานุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย, ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วสิน อินทสระ. (2549). พุทธจริยศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา.
- สุนทร ณ รังสี. (2550). พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.